

YASHIL

IQTISODIYOT
va
TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

RESPUBLIKA KONFERENSIYA (ILMIY-AMALIY ANJUMAN) MAQOLA VA TEZISLAR TO'PLAMI:
"MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR SAQLASHDA
"YASHIL IQTISODIYOT", "YASHIL MOLIYA",
"YASHIL BUXGALTERIYA" VA ILG'OR
MUHANDISLIK MAKTABLARINI ILMIY-AMALIY
INTEGRATSIYALASHTIRISH DOLZARBLIGI"

Konferensiya maqola va tezislari to'plami

2025-YIL
30-MAY

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 376 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Omborxonada wms tizimidan foydalanishni afzalliklari.....	16
G'ofurov Shoxjaxon Abdumajit o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Интеграция проектного офиса в корпоративную структуру строительной компании, работающей по ерс-контрактам.....	21
Махмудов Сардор Козим угли	
Investition muhit va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili	24
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati to'g'risidagi itimoiy-iqtisodiy qarashlar tahlili.....	27
Abduvohidov Behzod XXX	
Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarishning asosiy yo'nalishlari.....	30
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekistonda davlat budjetini kupaytirishda soliqlarni ahamiyati.....	34
Karimova Gulbahor Normurodovna	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	36
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Исследование тепловых и диффузионных процессов при азотировании зубчатых колес в вакуумной среде	39
Жасурбек Юлдашбоевич Холмирзаев	
Axborot tizimlaridan foydalangan holda tashkilotni boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilishni takomillashtirish	49
Xujamova Shahrizoda Otabek Qizi	
Sanoat sektorida dekarbonizatsiya va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish strategiyalari	52
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Sanoat rivojlanishini ekonometrik modellashtirish (Surxondaryo viloyati misolida)	56
Xalmuratov Zakirjan Mekkamovich	
"Yashil iqtisodiyot" – barqaror taraqqiyot omili.....	58
Lapasova Kamola Farhod qizi	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	60
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
"Makroiqtisodiy masalalarni yechishda matematik modellarning ahamiyati"	63
Abdiraimov Abbas Xolmurod O'g'li	
Moda marketingida iste'molchilarning ichki ehtiyojlari va xulq-atvoriga asoslangan yondashuvlar	67
Tuxtaeva Oydiyoy Normamatovna	
O'zbekiston Respublikasida standartlashtirish siyosatida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik tahlili	72
Raximov Ilyos Muydinovich	
Tijorat banklarida omonatlarni jalb qilishda mijoz sodiqligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	75
Raximov Shoxrux Furqatovich	
Raqamli bank xizmatlarida sun'iy intellektdan foydalanishning istiqbollari va xavfsizlik masalalari.....	78
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Ta'minot zanjirini optimallashtirish yo'llari.....	82
Matkarimova Umida Alisher qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
The role of global value chains in international trade competition.....	85
Rakhmonova Dildora Ergash Qizi	
Электронная коммерция в узбекистане: государственные стратегии, технологический прогресс и барьеры развития.....	88
Махаммадалиева Муслимахон Шерали Кизи	

Modernization of the social protection system through digital technologies and innovative approaches.....	90
Abduzoirov Mukhiddin Umidjon ugli, Quدراتov Inomjon Nemat ugli	
Tabiiy va sun'iy tolalar asosida qayta ishlangan mahsulotlarning texnologik sifati va iqtisodiy samaradorligi.....	93
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B bozori uchun barqaror va yashil taqsimot modellarini ishlab chiqish.....	97
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Chakana savdo va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish	102
Po'latova Sug'diyona Iskandar qizi, Abdullayev Firdavs Sanjar o'g'li, Ravshanova Muxtarama	
Zamonaviy shahar massivlarida xizmat ko'rsatish va boshqarishda "Aqlli shahar" konsepsiyasi.....	105
Ismailov Najmiddin Ilxamovich	
Germaniyaning ta'minot zanjirlarini boshqarish tajribasidan foydalanishni afzalliklari.....	108
Nuriddinov G'ulomiddin Ziyovuddin o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirida CPFR texnologiyasi foydalanishni afzalliklari.....	111
Komilov Muhammad Yusuf Sardorbek o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirlarini qo'llashda jahon tajribasi.....	115
Karimov Amirxon Anvarovich, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Sug'urtada investisiya faoliyatini tashkil etishni huquqiy asoslari.....	118
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	
Yurtimizda amaldagi budjetlararo munosabatlar tartibi, hisobi hamda uning afzalliklari.....	122
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Aholini ijtimoiy himoya qilish institutlari shakllanishining xorij tajribalari	127
Bobonov N.H.	
Способ организации продуктивной работы преподавателя и его влияние на результативность	131
Гулнора Казимова	
Literature is a reflection of the soul and culture of humanity.....	136
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Turizm infratuzilmasida transport xizmatlarini integratsiyalash: muammo va yechimlar	140
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Ekoturizm va madaniy meros obyektlariga tashrifni tartibga soluvchi huquqiy normalar	142
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
Strategies for achieving sustainable growth through green economy transition.....	145
Umida Kakhramonova Gayratovna	
Buxoro viloyatida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	149
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida mulkni qayta baholash va unga yetkazilgan moddiy zararni aniqlash.....	153
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich	
Shahar aglomeratsiyasining sifatini ekologik va geologik mezonlar asosida kompleks baholash.....	155
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
Sanoatda korxonalarining qayta tiklanuvchi energiya manbalari asosida barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlash	160
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida hududiy tengsizliklarni kamaytirish usullari.....	165
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
Tog' yon bag'rida joylashgan kon uymlarini ochiq usulda qazib olish xususiyatlari.....	174
I.T. Mislibayev, M.Sh. Ochilova	
Milliy iqtisodiyotda turizmning o'rni va rivojlanish imkoniyatlari.....	176
Xudoyberdiyeva Hilola Himmatovna	
China insurance market experience	178
Jumaboyev Akmal Sheraliyevich	

Tijorat banklarida moliyaviy resurslarning shakllanish manbalari.....	181
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
Bank tizimida buxgalteriya hisobotlarida axborot texnologiyalarining roli va rivoji.....	185
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Samarali loyiha risklarini boshqarish: nazariya va amaliyot.....	189
Nosirova Gulira'no Abdulaziz qizi	
XXI-asrda Xitoyning iqtisodiy taraqqiyoti: sohaviy islohotlar, yutuqlar va muammolar tahlili.....	192
D.E.Qarshiyev	
Boshqaruv hisobining zamonaviy konsepsiyalarini joriy etish xo'jalik yurituvchi subyektlarda natijadorlikka erishishning muhim omilidir	195
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Eksportga chiqariladigan mahsulotlar uchun zamonaviy qadoqlashning ahamiyati va tendensiyalari	201
Xidirov Shohrux Bobur o'g'li	
Усовершенствование подходов к управлению проблемными кредитами в коммерческих банках узбекистана	205
Улмасой Хусан кизи Ахмедова	
Sug'urtada investitsiya faoliyatini obyekt va predmeti	208
D.E.Qarshiev	
O'zbekistonda raqamli texnologiyalarning tadbirkorlik sohasida istiqbollari.....	211
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Sug'urtada anderryating xizmatini xorij tajribasidan foydalanish.....	213
D.E. Qarshiev	
Важность проекта «умный город» в узбекистане	216
Акбаржон Иминов	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	218
Akbarjon Iminov	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobini takomillashtirishda tahlilning o'rni.....	220
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li, Shakarov Shahzod Sobir o'g'li	
Temir yo'l va intermodal transport tizimining rivojlanishi: investitsiyalar, xarajatlar va samaradorlik tahlili	226
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ahamiyati.....	230
S.J. Yangiboev	
Korporativ boshqaruv va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik: davlat ishtirokidagi korxonalar misolida.....	234
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
“Sanoat korxonalarida zamonaviy loyiha menejerining asosiy kompetensiyalar modelini ishlab chiqish”	238
Axmedov Daniyar Sabirovich, Valiyev Shamsiddin Eshpulatovich	
Turizmdagi shartnoma munosabatlari: turoperatorlar, turagentlar, turistik xizmatlar iste'molchilari.....	241
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi	
“Разработка модели ключевых компетенций современного менеджера проекта в промышленных предприятиях”	243
Ахмедов Данияр Сабирович, Научный руководитель	
Xorijiy tajriba asosida o'zbekistonda oliy ta'lim akademik boshqaruvini takomillashtirish	249
Muxamedova Moxigul Xusanovna	
The role of international institutions in accelerating green finance	253
Qudratov Inomjon Nemat o'g'li	
Barqaror iqtisodiy o'sish sharoitida yashil innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish	257
Xudayberdieva Dilnoza Egamberdiyevna	
Indicators and criteria of women's sustainable employment in the context of economic growth.....	262
Kholiyorova Shokhista Kahramon kizi	
Qishloq xo'jaligi sohasida “Salam” maxsus savdo shartnomalaridan foydalanish istiqbollari.....	267
Xoliyrov Xomid	

Davlat xaridlarida kichik biznesning ortib borishi va uning umumiy tizimdagi o'рни	269
Majidov Nizom Baxramovich	
Davlat qarzlari qaytarish mexanizmlarini takomillashtirish va tashqi xatarlardan himoyalash yo'nalishlari	273
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Xalqaro moliya institutlaridan investitsiyalarni jalb qilishning ahamiti	277
Tolibov Shoxrux Muminovich	
O'zbekiston respublikasining soliq salohiyati: 2024-yilda viloyatlar va Qoraqalpog'iston	280
Poyonov Otabek Abdiqaxxor o'g'li, Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich	
Oliy ta'lim muassasalarida investitsiya muhitini boshqarishning institutsional mexanizmlari	283
Otaxanov Rasulbek Marks o'g'li	
Автоматизированное управление корпоративными расходами: стратегический подход и экономическая эффективность	286
Кахоров Абдумалик Рахматулло угли	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана	289
Салим Дониёров	
Raqamli transformatsiyaning mohiyati va bank sohasidagi ahamiyati	294
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Деятельность международных финансово-кредитных организаций и перспективы развития сотрудничества с Республикой Узбекистан	299
Холикова Зарнигор Камолиддин кизи	
Budjet tashkilotlarining xarajatlar smetalarida davlat xarajatlarini moliyalashtirish tartibi va amal qilish holati	302
Abdurasulov Sardor To'liqin o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan komplayens-nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari	307
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Bank tizimi modernizatsiyasida innovatsion boshqaruv modellarining ahamiyati	310
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya	314
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida yashirin iqtisodiyotni qisqartirishga yo'naltirilgan davlatning siyosati, me'yoriy-huquqiy bazasi va iqtisodiy islohotlari	317
Xasanov Jaxongir Jamshidovich	
"Qurilish materiallari sanoatida innovatsion faollikni rag'batlantirish mexanizmi"	321
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Legal foundations and challenges in the implementation of guarantees for foreign investors' rights	324
Alisherova E'zoza, N. Kh. Rakhmonqulova	
Innovatsion faollikni oshirish orqali qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni ta'minlash	326
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Soliq siyosatining inklyuziv rivojlanishni ta'minlashining huquqiy-me'yoriy asoslari	329
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
Транснациональные корпорации и международное право: к формированию глобальных экономических норм через расширение правосубъектности	334
Хидоятов Бурхон Ғайрат ўғли, С.М. Адилходжаева	
O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning hozirgi holati va uni shakllantiruvchi omillar	338
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
Abxidjit Banerdji va Ester Dyuflo ilmiy qarashlarida kambag'allikni qisqartirish istiqbollari	343
M.E.Rajabboyev	
Transport va logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali eksport samaradorligini oshirish	346
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Fond bozori vositasida iqtisodiyotni moliyalashtirishning usullari	350
G'aniyev Axrorjon Norboy o'g'li	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida ichki audit xizmati faoliyatining amaliy jihatlari	354
Kuliyev Komil Shuxratovich	
Digitalization in economy	358
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	

Sirkulyar iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan yashil investitsiya strategiyalari.....	361
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Sun'iy intellekt yordamida qurilgan organik mevalar eksportida marketing strategiyalarini optimallashtirish.....	363
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Siyosiy fanlarni o'qitishda AI vositalari orqali o'qituvchi va talaba o'rtasidagi interaktivlikni oshirish.....	367
Rasulev Bobirjan Atxamovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.....	372
Zaripov Toxirjon Yusufboy o'g'li	

ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH

Zaripov Toxirjon Yusufboy o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti magistri

Orcid: 0009-0009-6801-4672

Gmail: zaripovtohirjon9@gmail.com

Annotatsiya: Turizm jahon miqyosida ham, O'zbekistonda ham eng jadal rivojlanayotgan iqtisodiyot tarmoqlaridan biriga aylandi. Mazkur tezisda ziyorat turizmini rivojlantirish jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Texnologik yechimlar ziyorat yo'nalishlarini targ'ib qilish, poytaxt va hududlardagi muqaddas maskanlar haqida batafsil ma'lumot berish, onlayn xizmatlar orqali sayohatchilar uchun qulaylik yaratish imkonini beradi. Shuningdek, mobil ilovalar, virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalari, raqamli xaritalar hamda onlayn bronlash tizimlari ziyorat turizmi sohasida samaradorlikni oshirishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: ziyorat turizmi, zamonaviy texnologiyalar, mobil ilova, virtual reallik, onlayn xizmatlar, raqamlashtirish.

Abstract: Tourism, both worldwide and in Uzbekistan, has become one of the most rapidly developing sectors of the economy. This thesis highlights the importance of utilizing modern information and communication technologies in the development of pilgrimage tourism. Technological solutions make it possible to promote pilgrimage routes, provide detailed information about sacred sites in the capital and regions, and create convenience for travelers through online services. The use of mobile applications, virtual and augmented reality technologies, digital maps, and online booking systems contributes to increasing efficiency in the field of pilgrimage tourism.

Key words: pilgrimage tourism, modern technologies, mobile application, virtual reality, online services, digitalization.

Аннотация: Туризм как в мировом масштабе, так и в Узбекистане, является одной из наиболее динамично развивающихся отраслей экономики. В данной тезисной работе освещается значение использования современных информационно-коммуникационных технологий в процессе развития паломнического туризма. Технологические решения позволяют продвигать паломнические маршруты, предоставлять подробную информацию о священных местах столицы и регионов, а также создавать удобства для путешественников посредством онлайн-сервисов. Использование мобильных приложений, технологий виртуальной и дополненной реальности, цифровых карт и систем онлайн-бронирования способствует повышению эффективности в сфере паломнического туризма.

Ключевые слова: паломнический туризм, современные технологии, мобильное приложение, виртуальная реальность, онлайн-сервисы, цифровизация.

KIRISH

Bugungi globallasuv davrida turizm sohasi, xususan, ziyorat turizmi, zamonaviy texnologiyalarsiz rivojlanishi tasavvur etib bo'lmaydi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali turistlar uchun qulay sharoit yaratish, xizmat ko'rsatish sifati va tezligini oshirish mumkin. Jumladan, mobil ilovalar yordamida ziyoratchilar muqaddas maskanlarning tarixi, joylashuvi va marshrutlari haqida ma'lumot olishlari mumkin. Virtual reallik (VR) va qo'shimcha reallik (AR) texnologiyalari esa ziyoratchilarni safardan oldin muqaddas joylar bilan masofadan tanishtirish imkonini beradi.

Raqamli xaritalar va GPS tizimlari orqali sayohatchilar marshrutni aniq belgilashlari, xavfsiz va qulay yo'nalishda harakatlanishlari mumkin. Shu bilan birga, onlayn bronlash va to'lov tizimlari turistlarga oldindan reja tuzish imkonini beradi. Bu esa xizmat ko'rsatish darajasini oshiradi hamda mamlakatga kelayotgan ziyoratchilar sonining ortishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish ziyorat turizmini yangi bosqichga ko'taradi, uning xalqaro miqyosda raqobatbardoshligini ta'minlaydi va iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

Amaliy misollar

1. Interaktiv Touch-Screen texnologiyasi — Saudiya Arabistoni "Hajj va Umra" ziyoratida millionlab insonlarni boshqarish va ularni ma'lumot bilan ta'minlash maqsadida interaktiv touch-screen texnologiyasini tatbiq etgan. Ushbu qurilmalar orqali ziyoratchilar tartib-qoidalar, marshrutlar hamda xavfsizlik bo'yicha ma'lumot olishadi. Bu ularning xavfsizligi va qo'llanma tushunchasini oshiradi.

2. Raqamli platformalar, e-Visa va telekommunikatsiya infratuzilmasi — Saudiya Arabistoni *Nusuk* raqamli platformasi ziyoratchilar uchun Madina va Makka ziyoratini rejalashtirish, ma'lumot olish va vaqtni tejash imkonini yaratadi.

e-Visa tizimining joriy etilishi Umra ziyoratini oldindan rejalashtirishni ancha osonlashtirdi. *stc* telekommunikatsiya operatori Makka masjidida aloqa infratuzilmasini kengaytirdi — bu rejalashtirish, real vaqtda aloqa va xavfsizlikni ta'minlashda muhimdir.

3. AR/VR, dron, blockchain va AI — global innovatsiyalar

AR/VR, mobil qo'llanmalar, blockchain va dronlardan foydalanish ziyoratchilarga interaktiv, xavfsiz va qiziqarli tajriba taqdim etmoqda.

4. Mobil ilovalar va virtual sayyohlik — Vatikan va Hindiston

Vatikan ziyoratchilarga virtual safarlar orqali muqaddas joylarni uydan chiqmagan holda kashf etish imkonini taqdim etgan.

Hindistondagi Kedarnath kabi muqaddas joylarda onlayn rezervatsiya va ob-havo yangilanishlari orqali xavfsizlik hamda qulaylik oshirilmoqda. Ayrim joylarda AR/VR texnologiyalari asosida virtual ziyoratlar joriy etila boshlandi.

5. Raqamlashtirilgan ziyorat tajribasi — umumiy misollar

Mobil ilovalar yordamida ziyoratchilar uchun raqamli gid (digital guide), 3D xaritalar va interaktiv tajribalar taqdim etilib, ziyorat jarayoni yanada boyitilmoqda.

Texnologiyalarning ko'p qirrali ta'siri: raqamli platformalar, touch-screen, AR/VR, blockchain, dronlar va mobil ilovalar ziyoratchilar uchun qulaylik, xavfsizlik va boy tajriba ta'minlaydi.

Meezonni real voqelik bilan uyg'unlashtirish: Saudiya Arabistoni, Hindiston va Vatikan misolida virtual ziyoratlar va real dunyo tajribalarining uyg'unligi global standartlarga mos xizmatlarni shakllantirmoqda.

Barqaror taraqqiyot uchun strategik hamkorlik: texnologik loyihalar va infratuzilma hukumat, xususiy sektor hamda texnologiya yetakchilari o'rtasidagi hamkorlik orqali rivojlantirilmoqda.

Rivojlangan mamlakatlar amaliyoti shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar ziyorat turizmining samarali rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Saudiya Arabistonida *e-Visa*, *Nusuk* platformasi va interaktiv touch-screen texnologiyalari ziyoratchilar oqimini boshqarishda hamda ularning xavfsizligini ta'minlashda katta ahamiyat kasb etmoqda. Hindistonda AR/VR va mobil ilovalar orqali virtual ziyoratlar va onlayn rezervatsiya xizmatlari joriy qilingan bo'lsa, Vatikan misolida muqaddas joylarning virtual sayrlari dunyo bo'ylab millionlab odamlarga diniy meros bilan masofadan tanishish imkonini bermoqda.

Shuningdek, blockchain, IoT, dronlar va raqamli platformalar ziyorat jarayonini yanada qulay, xavfsiz va interaktiv qilishga xizmat qilmoqda. Shu boisdan, ziyorat turizmini samarali rivojlantirish uchun hukumat, xususiy sektor va texnologiya kompaniyalari o'rtasida hamkorlikni kengaytirish hamda global tajribadan unumli foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Samaradorlikni oshiruvchi texnologik chora-tadbirlar va ularning ta'siri

1. Raqamli vizalar (*e-Visa*) va super-ilovalar (*Nusuk*)

2025 yilning birinchi choragida Umra ziyoratchilari soni 6,5 millionga yetib, avvalgi yilga nisbatan 11% o'sdi. Bu o'sishning asosiy omillari *e-Visa* tizimining kengaytirilishi va *Nusuk* platformasidan foydalanish bo'ldi.

Nusuk ilovasi — Umra va Hajj ziyoratchilari uchun *e-visa*, marshrut, to'lovlar, transport va favqulodda xizmatlardan foydalanish imkonini beruvchi "super-app" sifatida ishlamoqda. 2025 yil boshida ilova 12 milliondan ortiq yuklab olinishi bilan yuqori talabga ega bo'ldi. Shuningdek, "Hikoya markazi" orqali RFID kartalari, dronlar va kuzatuv kameralari yordamida real vaqtda monitoring yo'lga qo'yildi.

2. Transport va infratuzilma yangiliklari

Haramain yuqori tezlikdagi poyezdi yordamida Makkadan Madinagacha ziyoratchilarning 70% i 45 daqiqadan kam vaqt ichida yetkazilmoqda. Bu harakat samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda.

Mashair Metro tizimida poyezd jo'natilish chastotasini oshirish uchun piki vaqtlarida interval 60% ga qisqartirildi, bu esa tartibni saqlash va xavfsizlikni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

3. Raqamli to'lovlar va iqtisodiy samaradorlik

2025 yil Ramazon oyida Makkada vizali ziyoratchilarning xarajatlari 162% ga oshib, bir ziyoratchining o'rtacha xarajati \$356 dan \$449 gacha ko'tarildi. Madinada esa bu o'sish 64% ni tashkil etdi.

2024 yilda diniy turizm (asosan Umra va Hajj) Saudiya Arabistoni iqtisodiyotiga taxminan \$12 milliard daromad keltirdi. Bu umumiy YAIMning 7% ini, neftsiz iqtisodiyotning esa 20% qismini tashkil qildi.

2023 yilda ushbu sektorda 936 ming ish o'rnini yaratilgan bo'lsa, 2030 yilga borib bu ko'rsatkich 1,6 million ish o'rniga yetishi kutilmoqda.

4. Yangi tashkiliy chora-tadbirlar va xavfsizlik

2025 yilda 269 678 nafar ruxsatsiz shaxs Makkaga kirishidan to'xtatildi, bu esa ortiqcha gavjumlik va xavfsizlik tahdidlarining oldini oldi.

AI-quvvatli dronlar, issiqqa qarshi texnologiyalar (dunyoning eng katta sovutish tizimi, soyalar, misting mashinalar) va AI kuzatuv markazlari yordamida ziyoratchilar xavfsizligi ta'minlandi.

5. An'anaviy Hajj va Umra sonlaridagi o'zgarishlar

2025 yilda Hajj ziyoratchilari soni 1 673 230 nafarni tashkil etib, so'nggi 30 yil ichidagi eng past ko'rsatkich qayd etildi. Bu global inflyatsiya, ekstremal issiqlik va qat'iy ruxsat siyosati natijasi sifatida izohlanmoqda.

Biroq, 2025 yil boshidagi Umra mavsumida 109 mamlakatdan 1,2 milliondan ortiq ziyoratchi tashrif buyurgan. Bu ko'rsatkich raqamli tizimlar (Nusuk Masar) va xavfsizlik choralarning kuchaytirilishi bilan bog'liq.

1-jadval. Zamonaviy texnologiyalarning ziyorat turizmi samaradorligiga ta'siri bo'yicha asosiy ko'rsatkichlar (Saudiya Arabistoni misolida)

Yo'nalish	O'lchov/statistika
Umra ishtirokchilari (1-chorak)	6.5 million — +11%
Xarajatlarni oshishi	Makkada +162%, Madinada +64%
Iqtisodiy ta'sir	\$12 milliard, YAIMning 7%, neftsiz iqtisodiyotning 20% si
Ish o'rinlari	936,000 (2023), 1.6 million (2030 prognoz)
Ruxsatsiz kirish holatlar	269,678 nafar to'xtatildi
Hajj ziyoratchilari	1.67 million (2025), 30 yil ichida eng past daraja
Umra ishtirokchilari (2025 yoz)	1.2 million dan ortiq, 109 mamlakatdan

XULOSA

Saudiya Arabistoni misolida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar ziyorat turizmining barcha bo'g'inlariga chuqur ta'sir o'tkazmoqda. Jumladan, e-visa tizimi ziyoratchilar uchun kirish jarayonlarini soddalashtirib, vaqt va mablag' tejalishini ta'minlamoqda. "Nusuk" super-ilovasi bir nechta xizmatlarni yagona platformada jamlagani bois, turistik xizmatlar sifati va ularning foydalanish qulayligi sezilarli darajada oshdi. Sun'iy intellekt asosidagi monitoring vositalari esa xavfsizlikni kuchaytirib, odamlar oqimini samarali boshqarish imkonini bermoqda.

Shuningdek, tezkor transport infratuzilmasi va raqamli to'lov tizimlari ziyoratchilarga zamonaviy qulayliklarni taqdim etmoqda, bu esa xizmatlardan foydalanish tezligi va ishonchliligini oshiradi. Mazkur innovatsion yondashuvlar natijasida:

Ziyoratchilar soni va ularning xarajatlari sezilarli darajada oshmoqda. Bu o'z navbatida xizmatlar diversifikatsiyasiga hamda yangi bozor segmentlarining shakllanishiga turtki bermoqda.

Iqtisodiy foyda va bandlik darajasi ortib bormoqda. Ziyorat turizmi Saudiya Arabistoni YAIMining muhim tarkibiy qismiga aylanib, nafaqat diniy, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ham ta'minlamoqda.

Xavfsizlik choralari kuchaymoqda va tartib nazorati yaxshilanmoqda. Bu esa ziyoratchilarga yuqori darajada qulay va ishonchli muhit yaratmoqda.

Umuman olganda, Saudiya Arabistonidagi tajriba ziyorat turizmini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish samaradorligini isbotlamoqda. Ushbu model boshqa davlatlar, jumladan O'zbekiston uchun ham muhim tajriba bo'lib, diniy turizm salohiyatidan samarali foydalanish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va xalqaro sayyohlar oqimini ko'paytirishda o'rnak bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- UN Tourism. Jahon sayyohlik barometri. URL: <http://mkt.unwto.org/barometer>.
- UNWTO. Jahon sayyohlik barometri. URL: <http://mkt.unwto.org/barometer>.
- International Journal of Tourism Cities. Scopus, 2017.
- IGI Global. (2023). Technology-Powered Pilgrimage Innovations.
- FasterCapital. (2023). Hospitality and Tourism: Religious and Spiritual Tourism – Pilgrimage Tourism Opportunities.

6. Verma, N. (2024). From Mansarovar to Modern: The 2000s and Beyond in Indian Religious Tourism.
7. Almuhrzi, H.M., & Al-Azri, H.I. (2019). Religious Tourism in the Middle East: Management Perspectives and Practices. Routledge.
8. Raj, R., & Griffin, K. (2015). Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective. CABI Publishing.
9. Saudi Vision 2030. (2023). Tourism Development Strategy and Religious Tourism Opportunities. Riyadh: Government of Saudi Arabia.
10. Henderson, J.C. (2018). Tourism, Religion and Spiritual Journeys. Routledge.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025-yil, may.

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Ei.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>